

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.180, bir.600
tel.: +373 (0) 22 21-28-07

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Штефан чел Маре, 180, каб. 600
тел.: +373 (0) 22 21-28-07

DECIZIE din 12 iunie 2017 cauza nr. 33/17

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Oxana GUMENNAIA – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Lucia GAVRILIȚĂ – membră

au examinat, în ședință publică, susținerile scrise ale
petiționarului: V.P.

reclamațiilor: Procuratura Anticorupție, Judecătoria Chișinău sediul Buiucani

au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Pretinsa discriminare pe criteriul de limbă în exercitarea dreptului la un proces echitabil.

II. Admisibilitatea obiectului plângerii

Plângerea corespunde cerințelor art. 13 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012. Reclamații au ridicat excepția de inadmisibilitate prevăzută la pct. 42 lit. c) din Legea cu privire la activitatea Consiliului nr. 298 din 21.12.2012. Consiliul observă că excepția invocată are legătură cu fondul cauzei, respectiv, aceasta va fi abordată odată cu formularea concluziilor finale pe dosar.

III. Susținerile părților

Alegațiile petiționarului

- 3.1 Petiționarul susține că este discriminat pe criteriul de limbă, prin faptul că i se refuză prezentarea traducerii în limba rusă a tuturor materialelor cauzei penale. Petiționarul declară că dosarul penal în care are calitatea de inculpat este complex, complicat și cu specific economic. Astfel, cunoașterea conținutului actelor procedurale întocmite este importantă atât pentru a i se asigura dreptul la apărare, cât și pentru a-și putea consulta avocații care îi apără interesele. Petiționarul menționează că a contestat aceste încălcări în instanța de judecată, solicitând să facă cunoștință cu materialele cauzei prin intermediul interpretului. Petiționarul susține că refuzul de a i se oferi posibilitatea să facă cunoștință cu materialele cauzei prin intermediul unui interpret, constituie un tratament discriminator.

Susținerile reclamațiilor

- 3.2 **Procuratura Anticorupție** invocă că plângerea depusă de către petiționar nu ține de competența Consiliului or, potrivit prevederilor art. 297 alin. (4), art. 299 și art. 313 din Codul de procedură penală, plângerile depuse împotriva acțiunilor/inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorul care conduce urmărirea penală se examinează de către procurorul ierarhic superior, de către judecătorul de instrucție sau de către instanța care judecă cauza, în situația în care au fost înaintate după trimiterea cauzei în instanța de judecată. Pe substanță, reclamatul notează că, potrivit legislației în vigoare, petiționarul este în drept să primească copiile traduse de pe actele procedurale ale organului de urmărire penală, însă nu de pe toate materialele urmăririi penale. Toate materialele urmăririi penale au fost prezentate inculpatului în data de 16.11.2016, iar, ulterior, acesta a refuzat să primească traducerea în limba rusă a actelor procedurale, invocând în mod eronat prevederile art. 293 alin. (3) din Codul de procedură penală care, se referă la

prezentarea materialelor cauzei penale la terminarea urmăririi penale și nu la obligația organului de urmărire penală (instanță) de a prezenta traducerea tuturor materialelor.

- 3.3 **Judecătoria Chișinău sediul Buiucani** invocă că alegațiile expuse de către petiționar constituie o dezaprobară cu actele de dispoziție ale instanței de judecată, care pot fi supuse controlului ierarhic și nu țin de competența Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Totodată, reclamatul susține că judecătorii nu sunt subiecți ai Legii cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, iar unicul organ de competență căruia este verificarea legalității acțiunilor judecătorilor, este Consiliul Superior al Magistraturii, care a examinat un șir de petiții înaintate de către petiționar, fiind emise și hotărârile respective.

IV. Dreptul național și internațional relevant

- 4.1 **Constituția Republicii Moldova la art. 16 alin. (2)** prevede că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 20 alin. (1)** orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime; **art. 26 alin. (1)** dreptul la apărare este garantat; **alin. (2)** fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
- 4.2 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferele politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse; **art. 3** stabilește că subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat; **art. 6.** orice formă de discriminare este interzisă. Promovarea unei politici sau efectuarea unor acțiuni sau inacțiuni care încalcă egalitatea în drepturi a persoanelor trebuie să fie înlăturată de autoritățile publice competente și sancționată conform legislației.
- 4.3 **Legea cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității nr. 298 din 21.1.2012 la pct. 54** stabilește că la examinarea plângerii se invită părțile (petiționarul, reclamatul și, după caz, persoana interesată).neprezentarea părților nu împiedică examinarea plângerii.
- 4.4 **Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești nr. 3465 din 01.09.1989 la art. 15** prevede că procedura penală, civilă și a cazurilor administrative se efectuează în RSS Moldovenească în limba de stat sau într-o limbă acceptabilă pentru majoritatea persoanelor participante la proces. Participanților la proces, care nu cunosc limba de efectuare a procedurii judiciare, li se asigură dreptul de a lua cunoștință de materialele de dosar, de a participa la acțiunile de urmărire penală și judiciare prin intermediul translatorului, precum și dreptul de a lua cuvântul și de a face depozitii în limba maternă. În conformitate cu modul stabilit prin legislația procedurală, documentele de urmărire penală și judiciară se înmânează acuzatului, inculpatului și altor participanți la proces în traducere în limba pe care o posedă.
- 4.5 **Codul de procedură penală nr. 122 din 14.03.2003 la 9 alin. (1)** prevede că toți cetățenii sunt egali în fața legii, a organelor de urmărire penală și a instanței de judecată fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație; **art. 16 alin. (1)** menționează că, la desfășurarea procesului penal, se utilizează limba de stat; **alin. (2)** persoana care nu posedă sau nu vorbește limba de stat are dreptul să ia cunoștință de toate actele și materialele dosarului, să vorbească în fața organului de urmărire penală și în instanța de judecată prin interpret; **alin. (3)** procesul penal se poate, de asemenea, desfășura în limba acceptată de majoritatea persoanelor care participă la proces. În acest caz, hotărârile procesuale se întocmesc în mod

obligatoriu și în limba de stat; **alin. (4)** actele procedurale ale organului de urmărire penală și cele ale instanței de judecată se înmânează bănuیتului, învinuitului, inculpatului, fiind traduse în limba lui maternă sau în limba pe care acesta o cunoaște, în modul stabilit de prezentul cod; **art. 17 alin. (2)** organul de urmărire penală și instanța judecătorească sunt obligate să asigure participanților la procesul penal deplină exercitare a drepturilor lor procesuale, în condițiile prezentului cod; **art. 19 alin. (1)** orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu prezentul cod; **art. 293 alin. (1)** după verificarea de către procuror a materialelor cauzei și adoptarea uneia din soluțiile prevăzute în art.291, procurorul aduce la cunoștință învinuitului, reprezentantului lui legal, apărătorului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și reprezentanților lor despre terminarea urmăririi penale, locul și termenul în care ei pot lua cunoștință de materialele urmăririi penale. Părții civile, părții civilmente responsabile și reprezentanților lor li se prezintă pentru a lua cunoștință doar materialele referitoare la acțiunea civilă la care sunt parte; **alin. (2)** materialele urmăririi penale se aduc la cunoștință învinuitului arestat în prezența apărătorului lui, iar la cererea învinuitului – fiecăruia dintre ei, în mod separat; **alin. (3)** pentru a se lua cunoștință de materialele urmăririi penale, ele se prezintă cusute în dosar, numerotate și înscrise în borderou. La cererea părților, vor fi prezentate și corpurile delictelor, vor fi reproduse înregistrările audio și video, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 110. Dacă dosarul penal are mai multe volume, acestea se prezintă concomitent pentru a se lua cunoștință de materialele respective ca persoana care ia cunoștință de ele să poată reveni la oricare din aceste volume de mai multe ori. Pentru a se lua cunoștință de dosarele voluminoase, procurorul, printr-o ordonanță, poate întocmi un grafic, coordonat cu apărătorul, prin care stabilește data și numărul volumelor pentru studiere; **alin. (4)** termenul pentru a se lua cunoștință de materialele urmăririi penale nu poate fi limitat, însă în cazul în care persoana care ia cunoștință de materiale abuzează de situația sa, procurorul fixează modul și termenul acestei acțiuni, reieșind din volumul dosarului; **alin. (5)** în scopul asigurării păstrării secretului de stat, comercial sau a unui alt secret ocrotit de lege, precum și în scopul asigurării protecției vieții, integrității corporale și libertății martorului și a altor persoane, judecătorul de instrucție, conform demersului procurorului, poate limita dreptul persoanelor menționate la alin.(1) de a lua cunoștință de materialele sau datele privind identitatea acestora. Demersul se examinează în condiții de confidențialitate, conform art. 305; **alin. (6)** după ce au luat cunoștință de materialele urmăririi penale, persoanele menționate în alin.(1) pot formula cereri noi în legătură cu urmărirea penală, care se soluționează conform prevederilor art.245-247.

- 4.6 **Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale la art. 3 alin. (1)** stipulează că orice persoană aparținând unei minorități naționale are dreptul să aleagă liber dacă să fie tratată sau nu ca atare și nici un dezavantaj nu poate rezulta dintr-o asemenea alegere ori din exercițiul drepturilor legate de aceasta.
- 4.7 **Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale la art. 14** prevede că exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație; **art. 6 pct. 1** orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa; **pct. 3** orice acuzat are, mai ales, dreptul: a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa; e) să fie asistat gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.
- 4.8 **Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cauza Luedicke, Belkacem și Koc vs. Germania din 28.11.1978**, depusă de către 3 petiționari care sunt urmăriți în fața instanțelor de judecată din Germania pentru diverse delictelor în domeniul rutier. Instanța națională i-a obligat la plata cheltuielilor pentru serviciile de interpret care le-au fost oferite pe întreaga perioadă de desfășurare a procedurilor judiciare. Curtea examinând cererile formulate de către aceștia a statuat că, întru respectarea prevederilor

art. 6 al CEDO Statul urmează să asigure traducerea tuturor actelor de procedură pornite împotriva acuzatului pe care ultimul trebuie să le înțeleagă pentru a beneficia de un proces echitabil. Ea a precizat că aceasta enumeră, printre elementele ce impun o interpretare sau o traducere pe cheltuiala statului, actul de inculpare, motivele arestării și însăși ședința de judecată.

- 4.9 ***Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cauza Kamasinski vs. Austria din 18.07.1988***, este o cauză judecată la CEDO prin care se recunoaște o violare a articolului 6-1 al Convenției (orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, public și în termen rezonabil de către o instanță independentă și imparțială) în cazul unui cetățean nevorbitor de limbă germană, condamnat de către statul austriac la închisoare pentru niște infracțiuni penale. În această cauză Curtea a respins câteva dintre plângerile dlui Kamasinski, dar a statuat cu valoare de principiu faptul că uneori, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei și de garanțiile compensatorii din legislația națională, organul de urmărire penală poate să limiteze dreptul justițiabilului la dosar, dar cu condiția, *sine qua non*, de a îi prezenta avocatului său, care neapărat trebuie să aibă acces la dosar pe tot cursul procesului, precum și dreptul de a face fotocopii de pe actele dosarului, fotocopii pe care, desigur, să le poată prezenta justițiabilului – clientului său.
- 4.10 ***Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cauza Kamasinski vs. Austria din 14.01.2003*** Curtea a clarificat că prevederile art. 6 al CEDO se răsfrâng asupra actelor de procedură pornite împotriva acuzatului, pe care ultimul trebuie să le înțeleagă pentru a beneficia de un proces echitabil. Cu toate acestea, prevederea respectivă nu conferă dreptul de a solicita o traducere scrisă a oricărei probe documentată sau al fiecărui document oficial conținut la dosar. Asistența oferită de interpretare trebuie să permită acuzatului să cunoască ce acuzații i se aduc, să cunoască conținutul dosarului, astfel încât să se poată apăra, în special, prin faptul de a prezenta în instanță versiunea proprie a evenimentelor.

V. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 5.1 Mai întâi de toate, Consiliul se va pronunța pe marginea excepțiilor de inadmisibilitate invocate, după care se va expune pe fond asupra pretensei discriminări în exercitarea dreptului la un proces echitabil.
- 5.2 Cât privește excepția de necompetență ridicată de către reclamați, Consiliul o respinge, invocând prevederile art. 12 lit. i) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, care stipulează că Consiliul este competent să examineze plângerile persoanelor care se consideră a fi victime ale discriminării. Potrivit art. 10 lit. b) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității este subiect cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii discriminării și asigurarea egalității. Incidența competenței Consiliului este reconfirmată prin însăși definiția discriminării care presupune orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege. Mai mult, domeniul de aplicare a legii include sfera politică, economică, culturală, precum și alte sfere ale vieții.
- 5.3 Consiliul admite argumentul Judecăriei Chișinău sediul Buiucani precum că nu ține de competența Consiliului să se expună asupra actelor de dispoziție ale instanțelor de judecată și acțiunile judecătorilor. Astfel, Consiliul subliniază că urmează să se expună doar asupra situației referitoare la discriminare pe criteriul de limbă și naționalitate în exercitarea dreptului la un proces echitabil, fără să interfereze cu înfăptuirea actului de justiție.
- 5.4 Prin urmare, Consiliul reamintește că atât legislația națională (art. 15 alin. 1 și art. 19 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012), cât și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (printre multe altele, a se vedea cauza D. H. și alții v. Republica Cehă par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par. 91-92, Timishev v. Rusia par.57) prevede o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamat atunci când petiționarul prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu. Reieșind din alegațiile expuse în plângere, pentru a institui o prezumție a discriminării petiționarul urma să prezinte fapte care ar arăta existența cumulativă a următoarelor elemente:

- 1) tratamentul mai puțin favorabil (excludere, deosebire, etc.) în exercitarea unui drept
 - 2) aplicat în comparație cu o altă persoană (un grup de persoane)
 - 3) cu care petiționarul se află în situație analogică
 - 4) în baza unui criteriu protejat.
- 5.5 Analizând argumentele formulate de petiționar, Consiliul stabilește că acestea sunt suficiente pentru a institui o prezumție a discriminării. Petiționarul susține că tratamentul discriminator s-a manifestat prin refuzul de a i se prezenta traducerea în limba rusă a tuturor materialelor cauzei penale, precum și refuzul de a i se oferi posibilitatea să facă cunoștință cu materialele cauzei prin intermediul unui interpret. Petiționarul notează că acest tratament a fost generat de limba și naționalitatea sa.
- 5.6 Consiliul menționează că oferirea traducerii materialelor cauzei în limba maternă, face parte din dreptul fundamental al acuzatului care nu înțelege sau nu vorbește limba folosită de instanță, de a fi asistat de un interpret. Acest drept este garantat prin articolul 6 alin. (3) lit. e) din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale. În cauza *Luedicke, Belkacem și Koc vs. Germania* 1978, Curtea a statuat că prevederile art. 6 al CEDO se aplică tuturor actelor de procedură pornite împotriva acuzatului, pe care ultimul trebuie să le înțeleagă pentru a beneficia de un proces echitabil, indiferent de faptul că ele impun o interpretare sau o traducere. Cu toate acestea, prin jurisprudența sa, Curtea a clarificat că această prevedere nu conferă dreptul de a solicita o traducere scrisă a oricărei probe documentată sau al fiecărui document oficial conținut la dosar. Asistența oferită de interpretare trebuie să permită acuzatului să cunoască ce acuzații i se aduc, să cunoască conținutul dosarului, astfel încât să se poată apăra, în special, prin faptul de a prezenta în instanță versiunea proprie a evenimentelor (*Hotărârea CEDO Kamasinski vs. Austria* nr. 9783/82 din 19 decembrie 1989; *Hotărârea CEDO Lagerblom vs. Suedia* nr. 26891/95 din 14 ianuarie 2003).
- 5.7 Examinând materialele dosarului, Consiliul stabilește că actele de procedură au fost traduse treptat și i-au fost puse la dispoziția petiționarului succesiv pe măsura traducerii (f.d. 13-14). Consiliul a luat act de înscrisurile prezentate de Procura anticorupție a Republicii Moldova care confirmă faptul că petiționarul a refuzat să le primească, insistând asupra traducerii tuturor materialelor cauzei și comunicării acestora în conformitate cu procedura reglementată la art. 293 alin. (3) Cod procedură penală (f.d. 11-12). Cât privește dezacordul petiționarului cu modalitatea de punere la dispoziție a materialelor cauzei, Consiliul notează că acest aspect ține de procedură, prin urmare poate fi contestat în modul prevăzut de legislația procesual penală. După cum s-a menționat anterior, contestarea actelor de procedură nu intră în sfera de competență a Consiliului.
- 5.8 Referitor la refuzul de a i se oferi posibilitatea să facă cunoștință cu materialele cauzei prin intermediul unui interpret, Consiliul stabilește următoarele. Petiționarul, nefiind de acord cu modalitatea comunicării traducerii materialelor dosarului, a contestat în instanță, solicitând să i se permită să facă cunoștință cu materialele cauzei prin intermediul unui interpret. Refuzul instanței de judecată a determinat sentimentul de discriminare pe criteriul de limbă. Consiliu, după cum a menționat la pct. 5.1, nu poate să se pronunțe pe actele de dispoziție ale instanței.
- 5.9 Consiliul este alarmat de acțiunile Departamentului Instituției Penitenciare care a interzis, Membrilor Consiliului, accesul în Penitenciarul nr. 13, pentru audierea petiționarului, cum prevede pct. 54 în Legea cu privire la activitatea Consiliului nr. 298 din 21.12.2012. Acest fapt constituie împiedicarea activității Consiliului în exercitarea atribuțiilor sale. Acesta este primul caz din activitatea instituției, când solicitarea de acces într-o instituție penitenciară pentru a audia o potențială victimă a discriminării, se refuză categoric fără o argumentare rezonabilă. Pe această cale, Consiliul solicită implicarea Ministerului Justiției, pentru a evita situații similare pe viitor.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 1- 3, art. 6 și art. 15 alin. (4) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, coroborat cu pct. 61 și 32 lit. c) din Legea cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității nr. 298 din 21.12.2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Faptele constatate nu reprezintă discriminare.
2. Decizia se comunică Ministerului Justiției pentru a elucida legalitatea acțiunilor administrației Penitenciarului nr. 13, de restricționare a accesului membrilor Consiliului la petiționar și pentru a nu admite situații similare pe viitor.
3. Decizia se comunică părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
4. Decizia este cu drept de atac în instanța de contencios administrativ, conform prevederilor pct. 65 din Legea cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității nr. 298 din 21.12.2012 și Legii contenciosului administrativ nr. 793 din 10.02.2000.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Oxana GUMENNAIA – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Lucia GAVRILIȚĂ – membră